

Antroposofien - en skisse for vår tid

Forord i *Antroposofien - Essays*, Antropos, 1997

av Arve Mathisen

Foran Palazzo Vecchio i Firenze troner Michelangelos prektige David. Med bugnende stenmuskler og renessansespenst i sin høye marmorskikkelse står han og skuer med rolig seiersblikk ut over oss forbipasserende nåtidsmennesker. Det er ikke godt å vite hva han tenker der oppe på sin pidestall, men man kan ane en viss nedlatenhet overfor det myldrende og urolige livet på gaten under. Slyngen har han lagt til ro på skulderen. Han viser ingen redsel, ingen angst, bare våken, hvilende trygghet. I snart fem hundre år har han stått slik.

David drepte Goliat. Ved et under seiret den unge og uerfarne gutten over sin kjempemessige motstander. Helt siden Davids heltemodige gjerning ved inngangen til historisk tid har motivet om den lille helten som overvinner sine overmektige fiender vært et fascinerende og stadig tilbakevendende tema i myte, eventyr og dikterkunst. Vi kjenner oss igjen i disse små og beskjedne skikkelsene. David og Askeladden vekker fremtidshåp gjennom sine handlinger og viser at det sarte og svake bærer på uanede krefter.

For mange har Michelangelos tolkning av David vært uforståelig. Hvorfor har han valgt å skildre denne spede og uskyldsrene gutten i et så kraftig formspråk? Michelangelos David er gigantisk både når det gjelder de ytre mål og sin maskuline utstråling. Det er nesten så folk blir litt brydde av å se denne kraft-struttende skikkelsen i all sin marmorlans. Skulpturen regnes som Michelangelos siste ungdomsverk og ble fullført i 1503/04 da kunstneren var 28 år gammel.

Originalutførelsen står naturligvis ikke lenger ute på gaten, men er vel forvart i et av Firences museer, Galleria dell' Accademia. Her finnes også flere av Michelangelos uferdige skulpturer. Det er menneskeskikkelser som ennå ikke er frigjort fra sine marmorblokker. Fanget i den grove, utilhuggede stenen kjemper de en håpløs kamp for å komme løs, for å bli hele og ferdige. Men Michelangelo har forlatt dem slik, og bare i de besøkendes sinn kan «fangene» settes fri.

Kontrasten mellom den fullendte David og rekken av uferdige skulpturer er talende. Og man legger snart merke til at museumsgjestenes blikk hviler lenger på de uforløste stenblokkene enn på den praktfulle David. I møtet med David blir man lett bare tilskuer. Alt ved ham er ferdig. Annerledes er møtet med «fangene». Her får fantasien næring, og et vell av tanker kan dukke opp hos den som gir seg tid. Et øyeblikk våkner billedhuggeren i tilskueren, fantasien gyver løs på marmoren og anende skapes det videre, skulpturene forløses.

Mye har skjedd siden Michelangelo skapte sin David. Og i vår tid har skissene, fragmentene, de ufullendte verk fått en helt annen oppmerksomhet enn tidligere. Et aktuelt kunstnerisk uttrykk kan ikke lenger være helt avsluttet, tilskueren må gis frihet til selv å være skapende med i kunstverket. Det skal mye til at noen i dag blir berørt av et naturalistisk landskapsmaleri eller en korrekt gjengitt skulptur. Vi ønsker å få kontakt med dypere sjikt i oss selv gjennom å bli involvert i kunstnerens skaperakt. Derfor kan noen få linjer eller fargeflater åpne for en rik opplevelsesverden.

Antroposofien er en av vår tids skisser. Går man Rudolf Steiners verk nøye etter i sømmene, vil man oppdage at mye av det han har skapt er fragmenter, skisser, begynnelse. At flammene skulle sluke hans vakre og på mange måter fullendte byggverk, det første Goetheanum, sier vel også noe om hvor ufullbyrdet antroposofien måtte leve videre etter Steiners død.

Boken Vitenskapen om det skjulte som kom i 1910 er et av hans mest omfangsrige verk. Her beskriver Steiner menneskets vesen og jordens utvikling i et spirituelt perspektiv. Men selv denne innholdsmettede boken har han gitt undertittelen i omriss. Gang på gang uttrykte Steiner ved innledningen til en foredragsserie at han ikke kunne gi annet enn en skisse, tegne noen hovedtrekk

av det temaet han de følgende dager ville behandle. Når Steiner mot slutten av sitt liv la frem ideer til praktiske virksomheter som Steinerskolen, det biologisk-dynamisk jordbruket, antroposofisk medisin osv., var det først og fremst inspirasjon, impulser, arbeidsmåter og idéskisser han formidlet til sine tilhørere. Aldri ga han oppskrifter eller ferdige systemer.

Antroposofien oppfattes fullstendig galt hvis den behandles som en avsluttet verdensanskuelse, som et idésystem eller som noe i retning av en lære. Steiners intensjon var å utvide horisontene i ulike retninger innenfor vår tids vitenskap, kunst og religion. Antroposofien er like lite definerbar som sannheten selv. Den er en utfordring til hvert enkelt menneske, en vekker kanskje, som i moderne tankeform gjentar oldtidens mysterieord: Erkjenn deg selv.

Det sies at renessansen innebar individualitetens fødsel. Noe helt nytt kom til syne på historiens arena, enkeltmennesket gjorde seg gjeldende på en helt annen måte enn tidligere. Og i tråd med sin tids mektige selvfølelse kunne ikke den unge Michelangelo gjøre annet enn å gi Davids indre styrke et fulltonende ytre uttrykk. I våre dager handler det ikke lenger om å løfte individet frem for enhver pris. Det som var nyfødt i renessansen har nå kommet til en viss modning, og oppgaven for oss ligger i å finne sosiale former hvor flere individer kan virke sammen i et fruktbart fellesskap. Fragmentet og skissen kan inspirere til helt nye skaperverk, arbeidet med dem kan gå i ulike retninger. Hver enkelt kan finne sin tilnærming og sin arbeidsmåte og likevel være forbundet med mange andre. Dette er antroposofiens styrke og egenart.

Rudolf Steiners verk er en bredt anlagt skisse som først får sin mening gjennom at det arbeides videre på den. Steiner oppfordret sine tilhørere til kritisk å utprøve hans utsagn: La livet selv vise om ideene er fruktbare eller ikke. Og herved gir vi oppfordringen videre til våre lesere. Ta denne lille essaysamlingen kritisk fatt. Den er ment å være en introduksjon til antroposofien for lesere som ikke kjenner dette temaet fra før. En skisse av en skisse.